

ЕЛЕКТРОННИЙ НОТАРІАТ: ПРОБЛЕМИ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

БІЛОУС Т. Й. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу Державного податкового університету

ORCID: 0000-0003-1255-5129

УДК 347.961:004

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.19>

Україна нині реалізує активний курс на європейську інтеграцію, що має сприяти швидшому приведенню національного законодавства у відповідність до європейських стандартів, зокрема й у сфері нотаріальної діяльності. Стрімкий розвиток цифрових технологій створює для нотаріату як нові виклики, так і нові перспективи. Разом із тим запровадження інноваційних технологічних рішень потребує суттєвого оновлення нормативно-правової бази, що дозволить підвищити результативність роботи нотаріусів і покращити якість надання послуг.

Застосування електронних реєстрів, автоматизованих механізмів перевірки документів та дистанційної ідентифікації осіб сприятиме зниженню рівня шахрайства та значно полегшить доступ громадян до нотаріальних послуг. Водночас це зумовлює необхідність вирішення правових питань щодо захисту персональних даних, гарантування кібербезпеки та забезпечення конфіденційності інформації клієнтів. Цифровізація потребує переосмислення традиційних підходів до здійснення нотаріальної діяльності з урахуванням запровадження сучасних стандартів електронного документообігу та створення ефективних механізмів функціонування електронного нотаріату. У цьому аспекті особливої ваги набувають дослідження процесів впровадження е-нотаріату, вдосконалення законодавчої бази відповідно до міжнародних стандартів та забезпечення належної роботи цифрових інструментів. Це є важливим для підтримання стабільності, відкритості та ефективності

діяльності нотаріату в умовах сучасного цифрового середовища.

У статті досліджено становлення електронного нотаріату як складової перебудови нотаріальної системи в умовах цифровізації. Розглянуто його суть, зміст та особливості переходу від класичної моделі нотаріальної діяльності до електронного формату. Особливу увагу приділено дослідженню нормативно-правових засад функціонування електронного нотаріату та ролі держави в його формуванні.

За результатами дослідження сформульовано систему правових гарантій належного функціонування електронного нотаріату, які спрямовані на мінімізацію правових, технологічних ризиків та підвищення ефективності здійснення нотаріусами нотаріальної діяльності. Тому на сьогодні є необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання електронного нотаріату з урахуванням сучасних викликів цифровізації та адаптації національного законодавства до європейських стандартів.

Ключові слова: нотаріус, нотаріат, нотаріальна діяльність, електронний нотаріат, цифровізація, реформа нотаріату.

Постановка проблеми

Україна розпочала активну розбудову державної цифровізації для подолання бюрократії та корупції. Для досягнення кінцевої цілі впроваджуються зміни у всіх сферах життя суспільства: створюються електронні сервіси обслуговування громадян, іде електронний трудовий облік, функціонують

електронні реєстри, електронний суд, активно використовується електронний цифровий підпис (ЕЦП) тощо.

Так, як нотаріат є правозахисним інститутом держави, який спрямований на захист та охорону цивільних прав громадян, то і відповідно ця сфера теж потребувала провадження новітніх технологій: нотаріуси вже працюють із єдиними та державними реєстрами, їх наділено функціями державного реєстратора, однак цей інститут потребує системного реформування. Саме тому, замість фізичних візитів, безлічі вкладок та втрати часу на нотаріусів та їхніх клієнтів на громадян чекає нова екосистема – електронний нотаріат.

Виходячи з цього, **метою цієї наукової статті** є аналіз теоретичних концепцій електронного нотаріату, міжнародний досвід та проблеми його впровадження в нотаріат.

Стан опрацювання проблематики

Окремі питання визначення електронного нотаріату та його вплив на розвиток нотаріальної діяльності в Україні досліджували такі науковці, як С. Фурса, О. Костенко, О. Поляков, Л. Вдовиченко, Д. Лукіян, М. Долинська, М. Гарієвська та інші. Але незважаючи на досягнуті результати, нотаріат та його адаптація до інновацій і технологічного прогресу залишається малодослідженим та недостатньо вивченим, у зв'язку з чим потребує подальшої наукової уваги.

Виклад основного матеріалу

Електронний нотаріат - це нова електронна платформа, що об'єднує всі нотаріальні реєстри України в єдину цифрову екосистему. Вона має об'єднати всі ключові інструменти в одному інтерфейсі: від можливості вчинення деяких нотаріальних дій онлайн через «Дію» до проведення відеозв'язку з нотаріусом [1].

Основний принцип е-Нотаріату user friendly покликаний забезпечити максимальну зручність для всіх користувачів на різних етапах роботи.

У листопаді 2024 року розпочався перший етап тестування системи. Міністерство

юстиції України проводило його разом з державним підприємством «Національні інформаційні системи» та Нотаріальною палатою України. Під час тестування користувачів ознайомили з роботою Реєстру довіреностей та Єдиним реєстром спеціальних бланків нотаріальних документів. Це дуже важливий етап, адже користувачі отримали можливість мати якісний зворотний зв'язок та отримали пропозиції щодо вдосконалення свого програмного забезпечення, оптимізацію бізнес-процесів, інтерфейсних форм та покращення для зручності користування тощо.

Також на цьому етапі впроваджувалась інтеграція нашої системи з інформаційними системами інших державних органів. Наприклад, Державна міграційна служба на запит нотаріуса надає останньому паспортні дані особи, яка звернулась за вчиненням нотаріальної дії. Відповідь на запит містить фото та відповідні дані, що унеможливуватиме звернення до нотаріуса з підробленим паспортом [2].

Ще активно просувається ідея вчинення нотаріальних дій онлайн. Відеозв'язок як цифровий інструмент значно полегшить співпрацю громадян із нотаріусами, бо з початком воєнних дій значно обмежений доступ громадян до вчинення нотаріальних дій через відсутність можливості фізично звернутись до потрібного нотаріуса. Найперше, це відноситься до громадян, які за кордоном, та стикаються з перевантаженням консульських та дипломатичних установ, а також громадян на території України, які не мають можливості персонально дістатись до нотаріуса.

Для реалізації цього проєкту для початку пропонують запровадити онлайн-вчинення нотаріальної дії, як посвідчення довіреності. Іван Федоров заявляв, що обговорюють можливу інтеграцію мобільного застосунку «Дія» із системою електронного нотаріату. «Дія» забезпечить інтерфейс для користувача, його авторизацію та сервіс відеозв'язку, а система електронного нотаріату – для нотаріуса. Це передусім забезпечить підготовку до вчинення нотаріальної дії, реєстрацію та надійне збереження даних [2].

Щодо проблем, з якими може стикнутися нотаріат із впровадженням новітніх технологій, то зазначимо, що нотаріат, як інститут превентивного правосуддя, обґрунтовано боїться повністю втрати контролю над ключовими елементами своєї діяльності, а саме: встановлення особи, якості ідентифікації осіб, дотримання нотаріальної таємниці, стабільність правових наслідків та довіри до нотаріального акту як такого. Адже нотаріат є сталим інститутом ще з часів континентального права, які закріплені в Кодексі Наполеона. Тому свій напрямок він не може змінювати щоразу з впровадженням нових технологічних можливостей. Будь-яка помилка чи неправильне рішення в цій галузі потягне за собою довгострокові негативні наслідки для громадян та бізнесу і держави в цілому. Не можна спочатку протестувати та запуснути е-Нотаріат, а тоді врегульовувати та легалізувати. Для початку необхідно запровадити чіткі гарантії реалізації цього проєкту, аби зберегти рівень довіри до цього інституту, який є опорою, а не полем для експериментів [3].

Серйозною та невирішеною залишається проблема неосвідченості цифрової грамотності серед населення та і самих нотаріусів, що ускладнює використання електронних послуг. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити програми навчання і підвищення кваліфікації для нотаріусів, а також проводити інформаційні сесії серед населення, які будуть спрямовуватись на популяризацію е-нотаріату.

Значною проблемою є й висока ціна на технічне обладнання та програмне забезпечення, яке необхідне для впровадження е-нотаріату. Не всі нотаріальні контори можуть закупити сучасну техніку, що створює ризик нерівності в доступі до нових інструментів.

06 лютого 2026 року Нотаріальна палата України відправила звернення до Міністерства юстиції України про необхідність удосконалення внесення інформації про закінчення ведення нотаріусами Реєстрів для реєстрації нотаріальних дій у Журналах обліку реєстрів для реєстрації нотаріальних дій [4].

У цьому зверненні йдеться про те, що завершені веденням Реєстри є важливою складовою нотаріального діловодства, вони дуже важливі для захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Таким чином, жодною нормою закону не визначається та не є доцільним і небезпечним їх винесення за межі нотаріальної контори, робочого місця приватного нотаріуса для огляду перед проставленням відповідних відміток у Журналах обліку реєстрів для реєстрації нотаріальних дій відповідними територіальними органами Міністерства юстиції. Такі дії можуть призвести до пошкодження, псування, втрати, викрадення під час транспортування та навіть знищення закінчених веденням Реєстрів.

Проте, існує практика огляду Реєстрів перед проставленням відповідних відміток у Журналах обліку реєстрів для реєстрації нотаріальних дій працівниками відповідних територіальних органів Міністерства юстиції, яка суперечить статті 8 Закону України «Про нотаріат».

Нотаріальна палата зазнає, що в умовах воєнного стану органам нотаріату важливо якісно забезпечувати захист прав, свобод, обов'язків та законних інтересів осіб та зберегти нотаріальний архів, і тому просить Міністерство юстиції впорядкувати процедуру проставлення відповідних відміток у Журналах обліку реєстрів для реєстрації нотаріальних дій працівниками відповідних територіальних органів Міністерства юстиції при завершенні ведення Реєстрів нотаріусами та реєстрації нових Реєстрів, поінформувати про недопущення витребування в нотаріусів та огляду Реєстрів відповідними територіальними органами Міністерства юстиції при цьому, та надсилає відповідні пропозиції змін до законодавства [4].

До врегулювання цього питання на нормативному рівні (внесення змін до Правил ведення нотаріального діловодства), НПУ просить Міністерство юстиції надати відповідні роз'яснення та вказівки нотаріусам України та уповноваженим посадовим особам територіальних органів Міністерства юстиції, оскільки законодавством не передбачено жодних оглядів Реєстрів, записи в яких закінчено, посадовими осо-

бами територіального органу Міністерства юстиції [4].

Вважаємо, що комплексна цифровізація нотаріальної діяльності вимагає створення та впровадження електронного реєстру нотаріальних дій, який дозволить би автоматизувати та оптимізувати всі процеси, пов'язані з нотаріатом. Такий підхід забезпечить прозорість, зручність і оперативність надання нотаріальних послуг, а також підвищить рівень захисту інформації та документів, що має критичне значення в умовах сучасних кіберзагроз.

Для кращого розуміння, як саме новітні цифрові технології можуть успішно впроваджуватись для електронного нотаріату, проаналізуємо приклади тих держав, де він запроваджений, де електронні реєстри нотаріальних дій, інтеграція з іншими базами даних та впровадження цифрових підписів стали стандартом сучасного нотаріату [5].

Грузія є однією з перших, де електронний реєстр нотаріальних дій функціонує з 2009 року [6, с. 231]. З його допомогою громадяни можуть перевірити інформацію про реєстрацію нотаріальних актів за допомогою унікальних номерів та інших реквізитів; впевнюватись у достовірності нотаріальних дій, які їх стосуються; перевіряти автентичність документів, представлених їм іншими особами.

У республіці Казахстан запроваджено єдину нотаріальну інформаційну систему, яка об'єднала нотаріусів із державними базами даних [7]. Це дозволило їм оперативно перевіряти документи та встановлювати статус громадян, які звернулися за послугами. Електронний цифровий підпис є обов'язковим елементом роботи нотаріусів у Казахстані, а сама система «е-нотаріат» гарантує безпеку й точність у здійсненні нотаріальних дій.

У Франції функціонує спеціалізована мережа, яка об'єднує всі нотаріальні відділення. Вона забезпечує нотаріусам доступ до внутрішніх і публічних баз даних, а також можливість обміну інформацією з третіми сторонами. Французькі нотаріуси активно використовують електр [8].

Італія ще з 1997 року впроваджує цифрові технології в нотаріаті за допомогою

компанії «Нотартель», створеної Національною радою нотаріусів. Ця компанія забезпечує функціонування Єдиної нотаріальної мережі, яка спрощує документообіг і надає нотаріусам доступ до публічних реєстрів, а також дозволяє вносити зміни до них. Завдяки цій системі комп'ютеризація нотаріальної діяльності в Італії досягла нового рівня [9, с. 87]. У Німеччині нотаріуси активно використовують електронні реєстри.

Відповідно до положень Австрійського закону «Про нотаріат» (зокрема, § 90а), нотаріуси мають можливість виконувати офіційні дії за допомогою електронних засобів зв'язку (наприклад, електронну автентифікацію, електронні нотаріальні акти, електронні заповідальні розпорядження тощо). Проте створення завірених копій в електронному форматі є неможливим, оскільки нотаріус повинен особисто оглянути оригінал документа, щоб підтвердити справжність копії. Крім того, складання документів, які вимагають особистої явки до нотаріуса не може бути виконане через електронні засоби, оскільки нотаріус повинен особисто ідентифікувати особу [10, с. 44]. Ця заборона пов'язана з необхідністю забезпечення високого рівня безпеки та довіри до нотаріальних дій, оскільки в багатьох випадках саме особиста перевірка документів і особи гарантує, що автентичність і законність документів підтверджені належним чином.

У Китаї застосування інформаційних технологій у нотаріаті розпочалося у 2000 році з використання різноманітного нотаріального програмного забезпечення, розробленого нотаріальними організаціями. Розробка та використання програмного забезпечення для нотаріату в Китаї підтримують багато аспектів нотаріальної діяльності, таких як стандартизація нотаріальних послуг, покращення можливостей надання нотаріальних послуг, збір даних про нотаріальні дії, подання документів онлайн (клієнти відвідують нотаріальні контори лише один раз), обмін інформацією про нотаріальні дії між нотаріусами для зменшення кількості перевірок, управління нотаріальною практикою, обмін з нотаріуса-

ми іншою відповідною інформацією, такою як заповіти, інтелектуальна власність [11, с.14.].

Отож, зазначимо, що впровадження цифровізації у сфері нотаріальної діяльності можуть полегшити та прискорити багато нотаріальних процесів, однак, слід визнати, що вони не можуть повністю замінити фізичну перевірку у випадках, де необхідна особиста ідентифікація або огляд оригіналу документа. Технології змінюють спосіб нашої взаємодії з органами влади, і це вимагає переосмислення відповідності засобів захисту певній меті та користі для людей. Виважений підхід до виокремлення нотаріальних дій, які можуть бути цифровізовані, дозволить зберегти баланс між зручністю цифрових технологій і надійністю традиційних методів нотаріальної практики. Для того, щоб ефективно інтегрувати ці технології в українську нотаріальну систему, необхідно передусім створити належне правове підґрунтя та підготовки нотаріусів до роботи в умовах цифрового середовища. Таким чином, діджиталізація нотаріату в Україні потребує комплексного підходу, що включає оновлення законодавчої бази, впровадження сучасних технологій та підготовку фахівців. Це дозволить забезпечити високу якість та доступність нотаріальних послуг у цифровому суспільстві.

Література

1. Шевченко Л. Чи був витік даних українців через е-нотаріат: інтерв'ю із заступницею Міністра цифрової трансформації України Зоряною Стецюк // 24 канал. 2025. URL: https://24tv.ua/vitik-danah-cherez-e-notariat-yak-pratsyuuye-sistema-intervyu_n2922080 (дата звернення: 15.02.2026).
2. Е-нотаріат: яких змін очікувати громадянам і нотаріусам // PRAVO.UA. 2025. 8 квіт. URL: <https://pravo.ua/e-notariat-iakykh-zmin-ochikuvaty-hromadianam-ta-notariusam> (дата звернення: 15.02.2026).
3. Електронний нотаріат у 2026 році: чому цифрова трансформація нотаріату потребує нової парадигми мислення // PRAVO.UA. 2026. 12 лют. URL: <https://pravo.ua/elektronnyi-notariat-u-2026-rotsichomu-tsyfrova-transformatsiia-notariatu-potrebuie-novoi-paradyhmu-myslennia/> (дата звернення: 15.02.2026).
4. клопотання щодо необхідності вдосконалення питання внесення інформації про закінчення ведення нотаріусами реєстрів для реєстрації нотаріальних дій у журналах обліку реєстрів для реєстрації нотаріальних дій: лист Нотаріальної палати України від 06.02.2026 № 060226. URL: <https://pru.ua/wp-content/uploads/2026/02/060226.pdf> (дата звернення: 15.02.2026).
5. Чижиков О. О. Правові аспекти регулювання нотаріальної діяльності в умовах цифрової трансформації // *Академічні візії*. 2024. Вип. 38. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14506910> (дата звернення: 15.02.2026).
6. Лиля-Барська А. В. Цифровізація нотаріальної діяльності в Україні // *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 230–231.
7. Пашковська Т. Електронний нотаріат: необхідність назріла // *Юридична газета*. 2013. № 11. С. 8–10. URL: <https://corporate.interlegal.com.ua> (дата звернення: 15.02.2026).
8. Порівняльне дослідження цифровізації нотаріату / ГО «Офіс ефективного регулювання»; за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). 2024. 118 с. URL: https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/PORIVNYALNE_DOSLIDZHENNYA_TSYFROVIZATSII_NOTARIATU_finalne-1.pdf (дата звернення: 15.02.2026).
9. Бернацька І. Нотаріат Італії: огляд, доступ до професії, технології, відчуження нерухомості та Національна рада нотаріусів // *МЕН*. 2014. № 6(78). С. 86–93.
10. Марченко В. М. Окремі питання впровадження в Україні системи е-нотаріату // *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 1(30). С. 42–46.
11. Бисага Ю. Ю. Цифрові технології в нотаріаті: сутність та особливості // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Вип. 78(2). С. 11–16. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78(2)_3) (дата звернення: 15.02.2026).

**ELECTRONIC NOTARY: PROBLEMS,
INTERNATIONAL AND DEVELOPMENT
PROSPECTS**

Today, Ukraine is pursuing an active policy of European integration, which in turn should accelerate the adaptation of our legislation to European legislation, including notarial activities. The rapid progress of digital technologies has presented notarial services with new challenges and opportunities. However, in order to implement the latest technologies, a number of fundamental changes in legislation will be made, which will make it possible to increase the efficiency of notaries and the quality of service provision. In particular, electronic registers, automated document verification systems and remote identification of a person will help reduce the risks of fraud and significantly simplify access to notarial services. However, at the same time, this creates a need to resolve legal issues related to the protection of personal data, ensuring cybersecurity and maintaining client confidentiality.

Digital transformation requires rethinking traditional approaches to notarial activities, taking into account the need to implement modern standards of electronic document management and develop mechanisms for electronic notarial services. In this context, it is important to study the implementation

of e-notarial services, improve the legal framework for harmonization with international standards, and ensure the proper functioning of digital tools that are relevant for ensuring the stability, transparency, and efficiency of notarial services in the modern digital environment.

The article examines the emergence of electronic notary as a component of the restructuring of the notarial system in the context of digitalization. Its essence, content and features of the transition from the classical model of notarial activity to the electronic format are considered. Special attention is paid to the study of the regulatory and legal principles of the functioning of electronic notary and the role of the state in its formation.

According to the results of the study, a system of legal guarantees for the proper functioning of electronic notary was formulated, which are aimed at minimizing legal and technological risks and increasing the efficiency of notary activities by notaries. Therefore, at present there is a need to further improve the legal regulation of electronic notary, taking into account the modern challenges of digitalization and the adaptation of national legislation to European standards.

Keywords: notary, notary, notarial services, electronic notarial services, digitalization, notarial services reform.